folklor/edebiyat, cilt:17, sayı:66, 2011/2

GÜLSÜM CENGİZ'İN ŞİİRLERİNDE MİTLERİN İZİ

Medine Sivri**

"Genelde sanatın, özelde şiirin işlevselliğine ve dönüştürücü gücüne inanıyorum. Şiirlerimin insanların yaşadıklarına tanıklık ederken; kendi duygularım aracılığıyla öteki insanların duygularına ses olmasını, insanlara daha güzel bir yaşam kurma yolunda umut ve güç vermesini istiyorum."*****

İnsanlık tarihiyle yaşıt mitler, her dönemde kuşkusuz sanat ve edebiyatın en büyük esin kaynaklarından biri olmuştur. Evreni, varoluşu ve insanlık hallerini yansıtan bu mitler, gerek sinemada, tiyatro oyunlarında, gerek romanlarda, öykülerde, gerekse şiirde yeniden yeniden işlene gelmiştir. İnsanlığın ortak bilinçdışının ürünleri olan bu mitler, insanın anlam arayışında en büyük aracıdırlar.

Bu çalışmada, şair ve aynı zamanda çocuk ve gençlik edebiyatı yazarı Gülsüm Cengiz'in tüm şiirlerinde (Eylül Deyişleri, Mayısta Üzgün Gönlüm, Akdeniz'in Rengi Mavi, Sevdamız Çiçeklenir Zulada) mitlerin izleri sürülmeye çalışılacaktır. Arketipçi eleştiri yöntemi ışığında, şairin şiirlerinde bu mitolojik öğeleri hangi amaçla kullandığına, bu kullanımların şiirine ne kazandırdığına eleştirel bir gözle yaklaşılmaya çalışılacaktır.

Gülsüm Cengiz'in şiirlerinde öne çıkan mitler kitaplara göre sınıflandırıldığında şöyle bir tablo ile karşılaşılır:

Eylül Deyişleri ve Mayısta Üzgün Gönlüm kitaplarında; Ozanın Sesi ve Çağdaş

* Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü. medinesivri@gmail.com

** G. Cengiz, **Akköy Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi**, "*Şiirimdir…*", Dosya: Gülsüm CENGİZ, Mayıs-Haziran 2009, Sayı:54-Yıl:9, s. 4.

Orfeus adlı şiirlerde Orfeus Söylencesini işlerken, Akdeniz'in Rengi Mavi kitabında; Elmalıoluk Güzellemesi'nde Narkissos ve Dafne, Marmaris'te Zaman'da Kızkumu, 12 Temmuz Şarkısı'nda Tammuz ve İştar, Bir Mahkûmun Karısının Söylediği'nde Penelope ve Odysseus, Sürgündür Sevdamız'da Hero ile Leandros, Bu Bitmemiş Bir Şiirdir'de Prometeus söylencelerini işler. Çeşitli dergilerde yayınlanmış şiirlerinde de işlediği söylenceler vardır. Örneğin Milliyet Sanat dergisinde, Şubat 2000'de yayınlanan İçerdekine Soru adlı şiirde Labryinthos, Orfeus'un güzel karısı Eurydike, Sisyphos söylenceleri işlenir. Evrensel Kültür dergisinde, Mart 2006'da yayınlanan, Bursa'daki fabrikada çıkan yangında boğularak ölen Ayşe, Sadife, Gülden, Necla ve Sevgi için yazdığı Dokumacı Kızın Türküsü adlı şiirde Arakne söylencesi işlenir.

Arketipçi eleştiriye diğer adıyla mitsel eleştiriye göre, arketipler (kaynağı ne olursa olsun) toplumsal, ırksal, tarihsel, dinsel, dilsel ve coğrafi ayrılıkları hiçe sayan, etkisi tüm insanlık üzerinde benzer şekilde görülen öğelerdir. Kültürel uçurumu bile aşabildiğine göre, insan topluluklarının ortaya çıkışından öncesine dayanması kuvvetle muhtemel olan bu öğelere ve bu öğelerin dikte ettirdiği şekilde oluşturulmuş temalara, tüm insanların benzer şekilde tepki vermesi beklenir. Asıl amacı açısından esere dönük bir yaklaşım sergileyen arketipçi eleştiri, farklı sosyal bilim dallarının verilerinden yararlanması bakımından tarihsel ve sosyolojik eleştiriyle benzerlik arz eder. Metindeki öğelerin anlamını araştıran arketipçi eleştiride amaç, bu öğelerin estetik yaşantıyı meydana getiren yapısını değil, çok eski çağlardan beri insanları etkileyen, onlara derinlerden seslenen birtakım ölümsüz arketipleri ortaya çıkarmaktır (Moran, 1994: 200–201).

"Mitoloji" kelimesi, Yunanca masal, hikâye anlamına gelen " Mythos" ile söz anlamına gelen " Logos" kelimelerinden türemiştir (Can, 1).Mitoloji; gerçek hayata uymayan efsanevi hikâyelerin, masalların nasıl doğduğunu, nasıl geliştiğini, ifade ettikleri anlamları, inancı ve bu alanda yetişen uzmanların düşüncelerini bildiren bir bilim dalıdır (Rosenberg, 2006, 17). Mitler, ilksel insan topluluklarının evreni, dünyayı ve tabiat olaylarını kişileştirerek yorumlama ve henüz sırrını çözemedikleri hayatın ve evrenin çeşitli görünüşlerini bir anlam kolaylığına bağlama ihtiyacından doğmuş öykülerdir (Necatigil, 1986:7). İlksel toplumlarda ortaya çıkan ve günümüzde de önemini yitirmeyen mitolojinin, ortaya çıkan ilk bilim dalı olduğu düşünülebilir. Bu görüşü benimseyen İtalyan düşünür Giambattista Vico, tarihin mitlerle başladığını ve mitlerin gerçek hikâyeler olduğunu düşünür.

Mitlerin diğer bir deyişle söylencelerin insanı, doğayı, evreni kavrayışta büyük rol üstlendiği, ilksel zamanda olduğu gibi günümüzde de geçerliliğini yitirmediği bir gerçektir. İmgesel güçleriyle günümüze de esin kaynağı olan mitler, sanat yapıtlarında işlenerek sonraki çağlara aktarılmış, böylece eski uygarlıklar hakkında bilgi edinilmesine olanak sağlamıştır.

Yunan – Latin sanatına, Batılı kaynakların etkisiyle başlayan ilgi, Türk şiirine de yansımış, bu sanata ilişkin öğeler giderek Türk şiirlerine girmeye başlamış ve mitolojik öğeler giderek şairlerin şiirlerine yön vermiştir (Afacan, 18). Ülkü Tamer, Fikret Demirağ, Güven Turan, Sina Akyol, Behçet Necatigil, Enis Batur, Tarik Günersel, Mahmut Temizyürek, Metin Göz, Lale Müldür, Orhan Aklaya, Ruhan Mavruk, Emirhan Oğuz, Turgay Nar, Küçük İskender, Mehmet Başaran, Cemal Süreyya'nın eserlerinde

mitolojik öğelere sıkça rastlanmaktadır.

Gülsüm Cengiz'in şiirleri daha çok Yunan- Latin mitolojisinden izler taşımaktadır. Şairin, şiirlerine evrensel bir boyut katma amacıyla, şiirlerinde öykülerinden etkilendiği mit kahramanlarına yer verdiği görülmektedir. Doğa sevgisi ve kadın ekseni üzerinde yoğunlaşan eserlerinde, çoğunlukla duygusal açıdan iz bırakan mit kahramanlarına yer verdiği gözden kaçmaz ve kadını, aşkı, savaşı, yaşama direncini ve sevincini anlatırken sık sık mitsel unsurları kullanır.

"Eylül Deyişleri" adlı ilk şiir kitabının "Ozanın Sesi" adlı şiirinde Cengiz, duygusunu daha yoğun olarak okura aktarmak ve kendi ozan sesini daha da yüksek ve etkili kılmak için imgesel yönden edebiyata esin kaynağı olan, dillere destan ozan Orfeus'un hazin öyküsüyle başlar şiirlerine. Şair, hiçbir gücün kendisini susturmayı başaramadığı Orpheus ile özdeşleşir. Her koşulda ve her yerde umudun ve direngenliğin simgesidir.

"Eylül Deyişleri" adı altında topladığı şiirleri, 1980 sonrası yaşananları konu edinmektedir. Çevresinde olanlara kayıtsız kalamayan ve sözün gücüne derinden inanan şair, okurların karşısına yalın ve sade bir dille yazılmış ancak derin anlamlar içeren şiirlerle çıkar. Kemal Özer'in, Eylül Deyişleri'nin önsözünde ki ifadesiyle:

Gülsüm Cengiz, bağlanacak değerler arayan, dolayısıyla yalpalayan bir ozan değil. Hem dünya görüşü olarak, hem estetik olarak. Hem içerikte, hem biçimde. Gülsüm Cengiz, "söz"e bağlanmış. "Sözün gücü"ne… Büyük, derin, ana yolu seçmiş. Kısa erimli, parlak görünümlü başarılar yerine, iğneyle kuyu kazmayı, ağır ama güvenli ilerlemeyi seçmiş… Gülsüm Cengiz'in bir başka temel bağlılığı "yaşam"a. Gündelik, hepimizin her gün yaşadığı, yurdumuzdaki ve dünyadaki olaylarla kafamızı kurcalayıp yüreğimizi titreştiren… Günlü, tarihli, ayrıntılı, somut bir yaşam… 1980 sonrasını sürekli gündem de tutuyor. Ama bunu yaparken, ozanın kendi yaşantısının süzgecinden, özelliklerinden geçiyor her şey. Bu yüzden, gündelik yaşam güncelleşiyor. Tanıklık ozanı tanıdığımız oranda somutlaşıyor. Gülsüm Cengiz, büyük kentte yaşayan, yaşamını emeğiyle kazanan, "içimiz"den, "aramız"dan biri. Büyük caddelerin, parlak işyerlerinin, renkli görüntülerin değil, ara ve arka "kesim"in insanı. Koşullarına yenik düşmemiş. Dayatılan'a kafasıyla da, duyarlılığıyla da boyun eğmeyen…" (Cengiz, 2001:8-9)

Orfeus gibi, koşullarına yenik düşmemiş, dayatılana boyun eğmemiş Cengiz'in anlatımı etkili kılmak amacıyla, insanlığın ortak kültürünün çok önemli bir kaynağı olarak gördüğü mitoslara şiirlerinde sık sık yer verdiği gözden kaçmaz. Gerek şarkı söylemesi ve lir çalmasındaki ustalığı ile gerek sesiyle Orfeus (Estin ve Laporte, 2003: 182–183), en acımasız insanları duygulandırır, yırtıcı hayvanları yatıştırır, ağaçları etrafına toplar, kayaları yerinden oynatır, ırmakların akışını çevirir. Şair, daha ilk dizelerde kendisi gibi doğa hayranı, hayvanları kendisine hayran bırakan, müzisyen ve şair Orpheus ile benzerliklerini, aynı yolun yolcusu olduklarını okuyucuya sezdirmektedir:

" El yordamıyla yürüyorum alacakaranlıkta
bir elimde acı, bir elimde umut.
Yanıbaşımda sevgi, inancın ışığı önümde lamba.
—Havada barut kokusu,
tüyleri kan içinde serçenin.

Karda kanlı ayak izleri,
avcılar iz peşinde-
Hazin bir çığlık gibi bölerken her gece sessizliği
yasaklı bülbülün türküsü
ölüp ölüp diriliyorum karanlık mahzenlerde
—Çöl susuzluğuma ilaç, bir çift içten merhaba-“ (Cengiz, 2001: 15)

Şair içinde bulunduğu kasvetli durumu daha etkili kılmak amacıyla öncelikle çevresini betimleme yoluna gitmiştir. Alacakaranlıkta el yordamıyla yolunu bulmaya çalışırken umut ve acıyı da içinde taşıyan şair, gördükleri, tanık oldukları karşısında çaresizdir. Havada barut kokusu ve karda kanlı ayak izlerinin olması, savaşın daha yeni yaşandığını sezdirmektedir. Şair, bu olumsuzluklar içinde yürürken bile bir elinde umudu taşımasıyla hiçbir şey için geç kalınmadığına, aydınlık günlerin kapıda olduğuna inanmaktadır. Ayrıca alacakaranlık tabiri de havanın tamamen kapalı olmadığının, aydınlığın yaşanacağının da habercisidir. Benzer durum Orpheus' ta da görülmektedir.

Irmak tanrısı Oiagrus'un oğlu olan şair Orpheus, sazının hoş ahengiyle gönülleri zapt eden, maddi kuvvetin yaptıramayacağı harikaları sazıyla yaptıran sanatkâr bir mitos kahramanıdır. Çok sevdiği ağaç perisi eşi Eurydike'i otlar arasından fırlayan bir yılanın sokup öldürmesi üzerine ruhu dayanılmaz bir acıyla dolan Orpheus, yer altına inip eşini geri almaya karar verir (Hamilton, 2004: 73).

Bu bağlamda Gülsüm Cengiz'in Orpheus ile kendini özdeşleştirdiği görülmektedir. Eşini yeraltında karanlık bir ortamda dayanılmaz bir acıyla ama bir o kadar onu bulmak umuduyla arayan şair Orpheus ile "Ozanın Sesi" şiirinde karanlıkta acı ve umutla aydınlık günleri arayan şairin aynı ruh halinde olduğu görülmektedir.

"Ozanın Sesi", yazıldığı dönemin koşulları içinde dikkate alındığında, siyasetten uzaklaştırma, sanatçıları susturma, kitapları toplatma girişimlerinin yaygın olduğu bir dönemdir (A.g.e.: 79). Yaşanan olumsuzluklar şairi o kadar derinden etkiler ki, bunları şiirlerinde işler. Üzüntü, korku dolu şiirler yerine insana umut veren şiirler yazmak isteyen şair, alacakaranlıkta yani şiddetin, umutsuzluğun kol gezdiği ortamda bu yola çıkar. Ne kadar yüreğinde acıyı taşısa da bir yanında umut hep yeşermektedir. Acı karşısında her iki şairin de duyarlı, dik ve dirençli duruşu onları özdeş kılmaktadır. Cengiz,

"Dönüp bakıyorum alacakaranlıkta ardıma
Ozan Orfeus'u görüyorum binlerce yıl öncesinden,
şiirleriyle ürküttüğü için sefahat tanrısını
vücudu parça parça edilen.
Gülümsüyor Orfeus,
elleri bir yanında
yüreği bir yanında dünyanın.
Başı şarkı söylüyor binlerce yıldır.
-susturamıyor hiçbir şey ozanın sesini-

Orfeus'un müziği kulağımda

yüreğimde acı ve sevinç yan yana
gülümseyip kır menekşesine
şafak vaktine inançla
başlıyorum yeni bir şiir yazmaya.
Versin diye insanlara
bir soluk, bir umut, bir merhaba.“ (A.g.e.: 16)

dizeleriyle Orpheus'un acı yazgısına göndermede bulunmaktadır. Yeraltından sevgilisini kurtaran Orpheus'a şart olarak vadiden çıkana kadar dönüp sevgilisine bakmaması koşulur. Sisli ve sarp bir yoldan yürüyüp yeryüzüne yaklaştıkları sırada dayanamayıp geri dönüp sevgilisine bakar ve Orpheus onu ebediyen kaybeder (Yörükhan, 2000: 95). Orpheus ile ölümsüzleşen ve birçok şairin dizerlerinde yeniden hayat bulan "ardına bakmak" motifi, Cengiz' in şiirinde de bir kez daha umudu müjdelemek ve direncin simgesi olmak için su yüzüne çıkar.

"Ozanın Sesi" şiirinde Orpheus'un vücudu Trakyalı kadınlar tarafından parça parça edilir, başı kesik olmasına rağmen hiçbir şey onu durduramaz ve şarkı söylemeye devam eder. Bu noktada şair, Orpheus ile aynı durumda olduğunu okuyucuya sezdirmektedir. Her ne kadar zor şartlar içinde de olsa şair, tıpkı mitos şairi gibi çığlıklarının karanlığı yarıp insanlığa umut olacağına yürekten inanmaktadır.

Cengiz, Orpheus mitini "Mayısta Üzgün Gönlüm" adlı şiir kitabında "Çağdaş Orpheus" şiirinde de kullanır. Bu kitabında Cengiz, tanık olduğu acıları ve insanlığın yaşam mücadelesini şiirleştirir. Bir Mayıs, işçi sınıfının hak arayışı için meydanlara çıktığı bir bayramdır ancak ölümler yaşandığından, kanla bastırıldığından kanlı bir bayram olarak anılmaktadır ve şair, bu nedenle şiir kitabına "Mayısta Üzgün Gönlüm" adını verir (Cengiz, 2000: 95). Her ne kadar hüznün kol gezdiği dizelere sıkça rastlansa da, şiirleri insanda kötümser bir hava yaratmanın yanında umudu da beraberinde getirmektedir.

İnsana ait sorunu, onun başkaldırışını işlerken diğer şiirlerinde olduğu gibi "Çağdaş Orpheus" şiirinde de mitik öğelere rastlamak mümkündür. Öyle ki mitos kahramanının ismi şiire başlık olur. Şair, Orfeus'un yaşadıklarıyla insanlığın içinde bulunduğu durumun ne kadar aynı dönem içerisinde yaşanmasa da benzerlikler gösterdiğini vurgulamaktadır. Bu benzerliği dile getirirken şairin Orpheus için "çağdaş" ibaresini kullanması gözden kaçmayan bir unsurdur. Burada "çağdaş" nitelemesiyle, insanlığın ilerlemesi için kendini adayan, yazıları ve fikirleriyle insanlığa hizmet etme amacını benimseyen ve kötü gidişata karşı sesini yükselten aydınlar kastedilmektedir. Aydınlar, bu özellikleriyle tıpkı Orpheus' a benzemektedirler. Cengiz, bu şiirinde, özellikle 24 Ocak 1993'de haince katledilen Uğur Mumcu'ya bir göndermede bulunmaktadır. Çünkü onun da patlayan bombanın etkisiyle bütün vücudu parçalanmış, ancak kafasına ve gözlüğüne hiçbir şey olmamıştır. Orfeus gibi o da bedenen yok olsa da düşüncelerini yaymaya devam etmektedir. :

" Orpheus' u parçaladı
Thrace' li kadınlar

Eurydike' yi kıskandıklarından
Ve öfkelendirdiği için Dionisos' u
Ölümsüz şarkıları
Parçaladılar ozan Orpheus' u.
Dağıldı her bir parçası
Dünyanın dört yanına
Yine de susturamadılar onu
Başı hala şarkı söylüyordu." (A.g.e.: 18)

Şair, Orpheus'un başından geçenleri anlatarak, onun yaşadıklarıyla günümüz yazarlarının, şairlerinin de aynı durumda olduğunu vurgulamaya çalışır. İlk kısımda Yunan kahramanın hikâyesi anlatılmaktadır: Karısı Eurydike, Aristaios adında bir çobandan kurtulmak için kaçarken sıkı otlar arasında gizlenen yılanı görmeyip ölünce Orpheus, yeraltında giriştiği mücadeleden zaferle çıkamaz, Eurydike'i kıskanan Trakyalı kadınlar tarafından vücudu parçalanır (Can, 226–227). Bunun üzerine şarap tanrısı Dionysos, bunu yapanları cezasız bırakmaz (Yörükhan, 2000: 97). Her ne kadar vücudu parçalanıp dünyanın dört bir yanına dağılsa da Orpheus'un kesik başı şarkılar söyleyerek sevgilisini aramaya devam eder (Afacan, 169). Şiirinin ilk kısmında değindiği bu hikâyeden sonra Cengiz, Orfeus miti ile düşmanları tarafından sürekli tehdit altında tutulan günümüz aydınlarının özgür düşünce üretmelerine engel olunduğuna işaret eder, onların da tıpkı mitos kahramanı gibi parçalandıklarına inanır. Ancak Orpheus'ta olduğu gibi aydınlara kimse mani olamaz, onların benimsedikleri düşünceler dalga dalga tüm insanlığa yayılmaya devam eder.

Dördüncü şiir kitabı "Akdeniz'in Rengi Mavi"de Cengiz, diğer şiir kitaplarında olduğu gibi yine toplumsal sorunları anlatmayı kendine görev edinir, yoksulluğu, haksızlığı, hor görülmeyi, ekmeğinin peşinde koşan insanları, özenli bir dille anlatma yoluna gider (Cengiz, 2006: 128–129). "Akdeniz' in Rengi Mavi" adlı bölümünde şair, okuyucuyu Akdeniz' e yolculuğa çıkarır. Orada doğanın zarar görmediğini, içinde güneşin yedi rengini barındırdığını, hiçbir şeyin yapay olmadığını yalın bir dille anlatır.

Bu bölümde yer alan "Elmalıoluk Güzellemesi", Torosların incisi Elmalıoluk'un güzelliğine değinmektedir. Dağlarının yamacından ot kokusu fışkıran Elmalıoluk, kelebeklerle, mine çiçekleriyle, papatyalarla, nergislerle sanki bir tablo gibi karşımızdadır. Bu güzellikleri peş peşe sıralarken şair, İstanbul' un yapaylığını, betonların kenti kapladığını, denizin ne eskisi gibi mavi, ne de bulutların beyaz olduğunu vurgulayarak İstanbul ve Elmalıoluk arasında bir karşılaştırma yapar. Cengiz'e göre, Elmalıoluk o kadar güzeldir ki, ırmak tanrısı Kephisos'un yakışıklı, yürekleri yakan oğlu Narkissos'un ancak buradaki suya bakıp kendisine hayran olabileceğini düşünmektedir. Bu noktada Narkissos'un kendisine âşık olmasında, kendisine baktığı suyun da payı olduğunu düşünmektedir. Ayrıca suyun etrafında sümbüllerin, müşkülümlerin yanında nergis çiçeğinin de olması şairin Elmalıoluk' un güzelliğini anlatırken neden özellikle Narkissos'un öyküsünden esinlendiğinin de göstergesidir. Mitolojide Narkissos için

birçok öykü anlatılmaktadır.

Bir öyküde onun yakışıklılığı yüzünden birçok kızın onu arzuladığı, Ekho'nun da ona tutulduğu belirtilir (Hamilton, 2004:61). Ancak ona âşık olan diğer kızlara bakmadığı gibi Narkissos Ekho'ya da yüz vermez. Ekho üzüntüsünden uyuyamaz hale gelir, çektiği acılar yüzünden bütün güzelliği uçup gider, kemikleri taşlaşarak sadece geriye sesi kalır. Artık bildiğimiz yankıya dönüşür (Bayladı, 2005: 69–76). Aşkı karşılıksız kalanlardan ve acı çekenlerden birisi, bir gün ellerini göğe doğru kaldırıp bir bedduada bulunmuştur. Bizim ona âşık olduğumuz gibi, o da bir gün birisine âşık olsun ve bizim gibi o da muradına ermeden yanıp tutuşsun, sevdiğine kavuşamasın"(Yörükhan, 2000: 255) der. İntikam tanrıçası Nemesis bu bedduayı haklı bulur, Narkissos suya yansıyan kendi güzelliğine âşık olup, üzüntüsünden nergis çiçeğine dönüşür (A.g.e.: 255).

Binlerce yıllık zengin bir kültür mirasının mekânı olan Anadolu topraklarında, kendi doğup büyüdüğü Akdeniz coğrafyasının Gülsüm Cengiz için çok ayrıcalıklı bir yeri vardır. Elmalıoluk' taki suyun yanı başında duran nergis çiçeğiyle Narkissos arasında ki bağlantıyı bu nedenle kurar. Halikarnas Balıkçısı'nın da yaptığı bilimsel çalışmalarda sık sık işaret ettiği gibi, bu mitler aslında Anadolu'nun kendi öz kültürüdür. Yunanlılar gibi başka milletler gelip sonradan bu mirasa sahip çıkarlar. Şair, mitosa göndermede bulunarak hem anlattığı yerin güzelliğini pekiştirir hem de şiirinde örtük olarak böyle bir çağrışım uyandırır.

"..Burada yüzyıllardır
Hiçbir şey değişmemiştir sanki
Kim bilir! belki
Bir zamanlar
Eğilip yüzüne,
Bu suda seyretmiştir
Güzelliğini Narkissos,
Belki burada dönüştü
Defne dalına Daphne
Kleo' dan kaçarken…" (Cengiz, 2001: 22)

Cengiz, Toroslar'ı anlatırken bir mitik öğeyle yetinmez, Daphne adındaki güzel kızın, Zeus'un oğlu Apollon'dan kaçarken defne ağacına dönüştüğü yerin Elmalıoluk olduğundan bahseder. Daphne, kendine başına buyruk, evlenmekten ve âşık olmaktan kaçınan güzel dişi bir avcıdır. Bir gün ormanlıkta dolaşırken onun güzelliğine görür görmez âşık olan Apollon ile karşılaşır. Apollon'un niyetini anlayan Daphne kaçmaya başlar. Babasının ırmağına geldiğinde sulara atlamak ister ama olduğu yerde donakalır ve oracıkta defne ağacına dönüşür. Apollon bunun üzerine büyük bir üzüntü duyar ve : "Bundan sonra bu ağaç benim ağacım olsun ve şarkılarda, şiirlerde adımız yan yana geçsin." (Hamilton, 2004: 80–81) der.

Gülsüm Cengiz'in bu şiirindeki kahramanlardan birinin nergis çiçeğine, diğerinin

de defne ağacına dönüştüğü görülmektedir. Bu bağlamda şairin şiirinin mitik dokusu özünde çift yönlü bir anlam içermektedir. Böylece şair doğup büyüdüğü coğrafyanın güzelliğinin kaynağında çok zengin bir kültür mirasının olduğuna vurgu yapmaktadır.

Şair okuyucuyu Akdeniz'de gezdirmeye, doğduğu yerin doğal güzelliklerini betimlemeye "On İki Temmuz Şarkısı" adlı şiiriyle devam eder. Cengiz, on iki Temmuz doğumludur ve şiirine Temmuz ayında dünyaya gözlerini Toroslar'da açtığında çevresinde olanları betimlemekle başlar:

" Bir çığlıkla açtım gözlerimi dünyaya
Temmuz' da Toroslar' da,
Yeşili doldu gözlerime ilkin,
Uçsuz bucaksız
Yüreğime Akdeniz'in güneşi.
Gül kokulu sabahlara uyandım
Halı tezgâhında kirkit;
Yamaçlarda
Çan, çıngırak, oğlak, çoban sesine.
Kıl çad ırlar, tahta beşik
Defne, mersin kokusu
Söylenceler,
Türküleri bu iklimin
Emzirdi şiirimi.
Temmuz beni doğurdu
Sevdalandım yaşama…" (Cengiz, 2001: 31)

Şair, bu şiirindeki ilk bölümde; şair ve insan olarak kendi varoluş ve beslenme kaynağı olarak gördüğü o coğrafyanın dokusunu, kültürünü, yaşam biçimini ve yazın doğanın canlanışını çevresindeki güzelliklere yer vererek betimledikten sonra, ikinci bölümde bu güzelliklerin mitik köklerine dikkat çeker ve doğanın yeniden yaşam bulmasına olanak veren "Akkad ve Suriye'nin tarım ve bitkisel bereket tanrısı" (Yörükhan, 2000: 406) Tammuz'dan söz eder:

"Tammuz
Çevresine ışık saçan
Güzellikler tanrısı
Işık, aşk ve yaşam tanrıçası
İştar' ın sevdalısı.
Aşkların büyüsü
Sararken yeryüzünü
Sevişirdi
Otlar, kuşlar, böcekler,
Fışkırırdı yaşam.
Sevinç üretirdi insan." (Cengiz, 2001:32)

"Tammuz" sözcüğünün eski Türkçede "çok sıcak", "cehennem"; Türkçede "orak ayı","ot ayı" anlamına geldiği düşünüldüğünde, Temmuz adının mitsel bir kökene

dayandığı ve Sümerce, Süryanice, Türkçe gibi dillere girdiği görülmektedir. Mitik öyküye göre: Sümer medeniyetinde bereket ve aşk tanrıçası İştar ile evli olan Tammuz, evlilikleri iyi gitmeyince yer altına sürgüne gitmek zorunda kalır. Ancak yılda bir defa yeryüzüne çıkan Tammuz, İştar ile birlikte olur (www.webhatti.com/mitoloji/89516-inanna-dan-leyla-ya.html/ 2 Kasım 2009). Bu söylenceden hareketle şair, doğadaki doğal döngüye, yaşamın ana kaynağı olan aşka ve paylaşıma dikkat çekmek istemektedir. Yaşamı anlamlı kılmanın en önemli unsuru aşktır. Doğanın baharda yeniden canlanıp meyve vermesi sıcak yaz günlerine denk düşer. Tammuz ve İştar'ın, Hades ve Persephone'nin temsili öyküleri doğanın döngüsünün ve dört mevsimin de bir simgesidir. Aynı zamanda tüm canlıların doğum, yaşam ve ölüm sarmalını da hatırlatır. Bu ilişkilendirmede, Temmuz ayının mitolojide bir tanrı ismi olarak geçmesinin ve bu tanrının bereket tanrısı olarak anılmasının, her baharda yeryüzüne çıkmasının payı büyüktür.

Cengiz'in şiirlerinde, doğal güzelliklerin ve toplumsal konuların yanı sıra kadının sesi de oldukça gür duyulmaktadır. Şair, kadının fedakârlığı, çilekeşliği, geri bırakılmışlığı ve çocuğu üzerine titreyişi üzerinde önemle durmaktadır. "Bir Mahkûmun Karısının Söylediği" adlı şiirde, kadının eşine olan sadakatini ve eşini bekleyişini Penelope'nin Odysseus'u beklemesinden hareketle işler:

"Ben bir mahkûmun karısı
kavgada arkadaşı,
Odysseus'u otuz yıl
nasıl beklediyse Penelope
Truva savaşına gittiğinde
beklerim seni öyle
sabırla ve dirençle.
Göğüs gerip güçlüklere
dinlerim yüreğimin sesini
Seni beklerim, seni beklerim..
Ben bir ucundan tutarım hayatın
sen bir ucundan
yükselir yarınlar ellerimizde" (Cengiz, 2001: 56).

Şiirde, eşi hapse mahkûm olduktan sonra onun ardından karısının üzüntüleri, umutları anlatılmaktadır. Her ne kadar eşinin yeniden özgürce yaşayacağı hayata dönmesi uzun zaman gerektirse de, karısının içindeki umut ışığının sönmeyeceği, onun geri gelmesiyle birlikte hayata daha sıkı tutunacakları şiirsel bir tatla okuyucuya sunulur. Kadın, büyük bir sabırla eşine kavuşacağı günü beklemektedir. Öyle ki, onun bu sabırlı bekleyişi, Penelope'nin Truva savaşına giden eşi Odysseus'u otuz yıl beklemesi ile bir tutulur. Mitik öyküye göre; akıl ve zanaat tanrıçası Athena ile denizler tanrısı Poseidon Yunanlılar ile birlikte Troialılar'a karşı savaşırlarken, Aias adlı Yunan komutan, Athena tapınağındaki Kassandra'nın üstüne saldırınca, Athena ile Yunanlılar arasında büyük bir düşmanlık baş gösterir, Athena Yunan komutanlarının fırtınada ölmesini Posedion'a emreder. Fırtınada sadece Odysseus ölmez ancak Poseidon'un lanetiyle oradan oraya

sürüklenir ve ülkesine ancak otuz yıl sonra kavuşabilir. Odysseus'un eşi Penelope ise eşine bağlılığını sürdürür, her ne kadar Penelope ile krallar, savaşçılar, soylu kişiler evlenmek istese de, bu süre zarfında onun geleceği günü sabırla bekler (Hamilton, 2004:156–157). Cengiz'in şiirinde de bahsedilen uzun bekleyiş tıpkı bu otuz yıl bekleyişi gibi sabırlı ve bir o kadar da umutlu bir bekleyiştir. Yaşamı birlikte çoğaltmak için.

Hem öykü hem de şiirde kadının eşine sonsuz bağlılığı ve bu uğurda birçok şeyden feragat etmesi konusunda kadın karakterlerin birbirine benzer özellikler gösterdiği görülmektedir. Gülsüm Cengiz, şiirdeki kadının bekleyiş sürecindeki sıkıntılarını okuyucuya aktarırken, mitsel öyküye de gönderme yaparak gerçek yaşamdaki haklı mücadelenin, bedel ödenmeden bir yerlere gelinemeyeceğinin işaretini verir. Ancak şair, kendi tabiriyle emeğin yerde kalmayacağına da dikkat çeker.

"Sürgündür Sevdamız da" adlı şiirde ise, aralarında deniz olan iki aşığın birbirlerine kavuşma mücadelesi anlatılmaktadır. Şiirin kahramanı sevgilisine uzak olmanın verdiği üzüntüyle memleketinin neresi olduğu konusunda bilmezliğe düşmektedir. Çünkü sevgilisini memleketi gibi gören şair, sevgilisine uzak olmasıyla kendini memleketine hem uzak hem de yakın olarak görmektedir. Kendi ülkesi gibi gördüğü sevgilisine sarıldığında özgürlüğünü, sevincini de yeniden kazandığını şu dizeler ifade etmektedir:

"Sana sarıldığım an…
Aşıp yasakları, tel örgüleri
Ayak basarım toprağına ülkemin,
Kuytularına
Gizli sevda düşlerinin.
Dolar yüreğime dalga dalga
Direnci söyleyen sensin.
Sana sarıldığım an...
Ah, sen ülkemsin
Özlediğim sevgilim,
Özgürlüğüm sevincim" (Cengiz, 2001: 62).

Kahramanın sevgilisine kavuşma arzusu ve onun için denizleri aşması olayını şair, mitolojideki Hero ile Leandros arasında geçen aşk öyküsüne benzetmektedir. Sestos'lu Aphrodite tanrıçası olan rahibe Hero'yu, ilkbahar gelince tabiatı güzelleştiren tanrıça adına düzenlenen bayram için Sestos'a gelen Abydos'lu genç Leandros görür ve ona âşık olur. Aralarındaki aşkı ne deniz ne de Hero'yu kaldığı kalede gözetleyen köle engelleyemez, Leandros her gece sevgilisini görmek için denizi aşmaktadır. Ancak denizin dalgalı olduğu bir gün yola çıkan Leandros, fırtınaya kapılır ve boğulur. Kıyıda onun ölüsünü bulan Hero ise sevgilisinin üzüntüsüne dayanamayıp hayatına son verir (Can, 107–155). Şairin şiirine bu durum şöyle yansır:

"Durmadan bu kıyıya getirir beni ayaklarım,
karşı yakada yüzün,
türkü söylesen duyarım,

düşümdedir geceleri
ceylan gözlerindeki hüzün
ve kederli gülüşün.
Deli rüzgar eser başımda
yasak sularda yüzerim
her gece, her gece
Hero'ya varmak isteyen Leandros gibi…" (Cengiz, 2001: 58).

Özünde bir aşk şiiri olan bu şiir, aynı zamanda bir yaşam kavgasının da türküsüdür. Her yaşamda olduğu gibi burada da çakıl taşlarıyla doludur yaşam merdiveni, ancak sevgiyle ayıklanır bu çakıl taşları. Bu aslında Hero ve Leandros özelinde tüm insanlığın öyküsüdür. Yaşamın sevgiyle, paylaşımla, dirençle ve umutla anlamlı kılınabileceğinin bir göstergesidir. Hangi dönemde ve nerede olursa olsun insan her zaman ve her yerde birbirine benzerdir. Şairin derdi de bunu göstermektir.

Dördüncü şiir kitabının "Bu Bitmemiş Bir Şiirdir" adlı son şiirinde şair, insanoğlunun dünya sahnesine çıktığı andan beri evrenle birlikte bir değişim halinde bulunduğunu anlatmaktadır. Diyalektik materyalizmden ve sonsuz değişim ve dönüşümden söz etmektedir şair. "Aynı ırmakta iki kez yıkanılmaz" diyen ilk çağ düşünürlerinden Herakles, "Değişmeyen tek şey, değişimin kendisidir" diyen Alman düşünür Karl Marx, evrenin ve varoluşun temelinde yatan hep bu sonsuz değişime vurgu yapmaktadırlar. Evrenin ilk ve tek sahibi kadın ve erkek, taşı silaha dönüştürdüğü anda artık değişim de baş gösterir. Güçlü güçsüz, efendi köle ayrımı olur ve erkek kadından üstün hale gelmeye başlar. Olumsuzlukların evrene hâkim olmaya başlamasıyla insanlık bitmeyen bir kavganın içinde bulur kendini. Bu uğurda, içinde acı olan binlerce şiirler yazılır ve karanlığın kaybolacağı güne kadar da devam edilecektir yazılmaya. Her ne kadar acılar, kavgalar olsa da insanlık içindeki umudu kaybetmez hiç bir zaman, her şeyin daha güzel olacağı günlerin geri gelmesini umutla bekler:

"Değişmektir evrenin değişmez tek yasası,
insan,
otu, kuşu, böceği,
insanı sevdiği zaman
değişti, değiştirdi;
düşünmeyi öğrendi önce
ellerini kullanmayı, akarsu boylarında,
ıssız dağ başlarında
evrenin tek sahibi
kadın erkek insandı…

Prometheus yazdı bu şiirin ilk dizesini
Haksızlığa başkaldıran ilk insan,
Çalıp Olympos tanrılarından kutsal ateşi
İnsanın yararına sundu,

Yüreğini bir kartalın pençesine.
Cezasız kalamazdı insan" (Cengiz, 2001: 125).

Şair insanlığın varoluş ve bugüne geliş sürecini anlattığı bu son şiirinde, insanlığın yaratılışını, geçirdiği aşamaları, nelerle karşılaştığını dizeleştirirken mitolojideki insanın yaradılış öyküsüne de göndermede bulunur. Bu söylence, erkek neslini yaratan Tanrı Prometheus ile buna karşı kadın neslini yaratan Zeus arasındaki mücadeleye yer vermektedir (Yörükhan, 2000: 47). Daha sonra kadının merakıyla evrene korku, acı, üzüntü gibi olumsuz duygular girer, tüm bu olumsuzlukların yanında panzehir olarak tek umut evrende kalır (Hamilton, 2004: 42–48). Görüldüğü üzere şu an dünyada birçok acı, üzüntü yaşanmaktadır. En çaresiz olduğu anda insanlığın tutunduğu tek dayanak bu söylencede olduğu gibi umuttur. Çevresinde yaşananlara duyarsız kalmayan Cengiz, insanın yaşadığı bu süreci, olumsuz koşulları ve yanında umudun da beraberinde geldiğini mitik öğelerle süsleyerek okuyucunun karşısına çıkarmaktadır.

Gülsüm Cengiz, Milliyet Sanat dergisinde yayınlanan "İçerdekine Soru" adlı şiirinde yine direncin ve umudun simgesi Labyrinthos, Orfeus ve Sisyphos (Erhat, 2008: 272–273). aracılığıyla toplumsal sorunları işlemeye devam eder. Çaresizliğin doğurduğu ölüm oruçlarına, tutsaklığa bir göndermede bulunur. Toplumdaki yolunda gitmeyen bir takım işlerin düzeltilmesi için bedel göze alanları bir tür selamlamadır. Sisyphos umutsuz bir kahramandır çünkü O da Prometheus gibi insanları tanrılara yeğ tuttuğundan, insan aklı ve kurnazlığıyla tanrılara bile üstün olduğundan, onlarla boy ölçüştüğünden ölüler ülkesinde korkunç bir cezaya çarpılır; sonsuza dek bir kayayı dağın tepesine çıkarmaya mahkûm edilir. Tanrı ne yaparsa yapsın onu yenemez. Ancak anlamsızlığı ve umutsuzluğu akıl ve bilinç gücüyle yenen insan kahraman olduğundan her zaman edebiyatta olumlu bir simgesel değerdir:

"Sen
Labyrinthos'un dehlizlerinde
çıkışı bulmak için
çırpınırken her gece;
ben
o mitolojik öyküdeki
Eurydike değilim
kurtarılmayı bekleyen.
Ah, sırtımda
tonlarca taşın ağırlığı
tırmanırken kayaları
Sisyphos'un direnciyle,
kazarken toprağı tırnaklarımla,
yüreğimde bir sızı
beynimde hep o düşünce;
bu yollar denizlere çıkar mı,

doğar mı yeni bir gün
ikimizin üstüne?"(Cengiz, 2000).

Labyrinthos (Erhat, 2008: 190), sonsuz ve grift dehlizlerden meydana gelen bir yapıya verilen addır. Yunan mythos'unda bu kelime Girit kralı Minos'un ünlü mimar Daidalos'a yaptırdığı ve içinde Minotauros'u sakladığı yapı için kullanılır. Labyrinthos kuruluşundan da anlaşıldığı gibi Yunanca bir kelime değil, Anadolu dillerinden üremedir. Efsaneye göre Tanrı Poseidon'un kral Minos'a gönderdiği bu insan bedenli boğa başlı canavarı öldürmeye giden Theseus'a Kralın kızı Ariadne bir yumak iplik vererek onun Labyrinthos'a girdikten sonra yolunu şaşırmadan çıkmasını da sağlamıştır. Labyrinthos adı aynı zamanda iki ağızlı balta anlamına gelen ve Girit din ve sanatında olduğu gibi Anadolu'da da izleri görülen "labrys" kelimesinden türemiş olabilir. Aslında yaşamın kendisi de bir tür Labyrinthos'dur. Şair, onurlu, dürüst, dik duruşlu ve kimlikli insanlar için yaşamda söz konusu olan sorunları bu dehlize benzetmektedir ama yeni bir günün daha doğacağı umudunu hiçbir zaman yitirmez. Cengiz, yine bu şiirinde de bir Anadolu kültürünün izini sürmektedir.

Bursa'daki fabrikada çıkan yangında boğularak ölen dokuma işçileri Ayşe, Sadife, Gülden, Necla ve Sevgi için Aralık 2005'de yazdığı "Dokumacı Kızın Türküsü" adlı şiirinde Cengiz, Arakne söylencesi aracılığıyla dokuma işçilerinin sorunlarını işler:

"Ben, bir ipek böceğiyim
adım Ayşe;
yaz güneşinin pırıltısını
dut yaprağına sarıp
sabırla koza ören.
Ben, bir örümceğim
adım Arakne;
ışıksız kuytularda gergefim
gece gündüz iplik sağıp
kumaş dokurum tülden.

Ah, ipekböceği boğulur kozasında
örümcek ezilir ayak altında.
Gençliğim solar, yanar bedenim
karanlık atölyelerde.
Ben, dokuma işçisiyim" (Cengiz, 2006)

Arakhne söylencesi (Erhat, 2008: 50), el sanatlarında Anadolu'nun Yunanistan üzerine üstünlüğünü dile getirir. Lydia'lı Arakhne, Kolophone kentinde kumaş boyacılığı yapan babası İdmon ile beraber çalışır. O da nakış işlemede ve kilim dokumada çok ustadır. Öyle ki o bölgede onun üstüne kimse yoktur. Arakhne, ölümlülere el işlerinin hepsini öğretmekle yükümlü Atina'nın baş tanrıçası Athena ile boy ölçüşmeye kalkar. Tanrıça buna çok kızar ve bir kocakarı kılığına girip karşısına çıkar. Ona daha

alçakgönüllü olması noktasında öğütler verir. Buna hiç aldırmayan Arakhne'ye o zaman gerçek kimliğini açıklar ve başlarlar gergefte yarışmaya. Athena Olympos'un on iki büyük tanrısını işler nakışına, Arakhne ise tanrıların pek şanlı olmayan serüvenlerini canlandırır. İşler bitince Athena bakar ki Arakhne'nin nakışı kusursuz, kendininkinden aşağı değil, geçiyor bile, o zaman öfkeye kapılıp kızın gergefini kırar, nakışını yırtar. Arakhne bunu kendine yediremez ve kendini asar. Ama tanrıça hamarat sanatçıyı bir örümceğe dönüştürür ki sonsuzluğa dek tozlu duvar köşelerinde ağ örsün ve hiçbir faydasını görmesin.

Şair bu öyküden hareketle yine çift yönlü bir göndermede bulunur. Hem dokuma işçilerinin nazarında tüm işçilerin çektikleri sıkıntıları, yaşam şartlarının zorluklarını hem de bir Anadolu geleneğinin, işinin diğer kültürlere olan üstünlüğünü göstermeye çalışır. Bizim zengin kültür mirasımızın diğer kültürleri nasıl etkilediğine de dikkat çeker. İşçi sınıfının bu zor yaşam şartlarının nedenini sorgular, daha iyi şartların yaratılması için sendikadan, direnişten dem vurur. Ama şairin öyküsünün sonu Arakhne gibi umutsuzlukla yüklü değildir çünkü "güneş desenleri dokunur şimdi yepyeni tezgahlarda…"

SONUÇ

Doğayı ve insanın yaşamını, varlığını anlamlandırmada, medeniyetlerin kültür varlıklarını sürdürmesinde etken olan mitlerin, sözlü ve yazılı edebiyatta da önemli olduğu bir gerçektir. Öyle ki yazının henüz bulunmadığı sözel dönemde insanlar arasındaki eğitsel iletişimi sağlamada mitler ve destanlar temel olarak işlevsellik yüklenirler. Yaşamımızın her alanında bu kadar etken olan mitlerin, sanat ürünlerini ve sanatçıları etkilememesi düşünülemez. Mitlerde yer alan sıra dışı öyküler ve imgeler sanatçılar, şairler ve yazarlar için esin kaynağı olur, edebi eserlerini şekillendirmede onlara yol gösterir. Günümüzde ya da insanlığın geçmişte yaşadığı olaylarla mitlerde yaşananlar arasında benzerlik olduğunu fark eden sanatçılar, mitlerin çok katmanlı yapısından yararlanarak eserlerinde özgünlüğü yakalamaya çalışırlar.

Bu bağlamda, Gülsüm Cengiz'in şiirleri incelendiğinde, şairin şiirlerinde birçok mitik öğeyi özellikle kültürümüzün zenginliğine sahip çıkmak ve bazı noktalarda okurda duyarlılık oluşturmak adına bilinçli olarak kullandığı görülmektedir. İnsana ve çevresine her zaman duyarlı, onların sorunlarını kendi sorunları gibi gören şair; doğayı, kadını, aşkı, savaşı, ezilmişliği, eşitsizliği, mutluluğu, mutsuzluğu anlatırken yer yer mitsel öykülerin zengin alt yapısından yararlanır. Ona göre sanat, yaşamın yeniden yaratılmasıdır. Bilgi, kültürel birikim ve yoğun bir emekle mümkündür bu. Sanatçının yaşama bakış açısı, dünya görüşü ve şiire verdiği emek, üretilen sanat yapıtlarının niteliğini belirleyen en önemli öğelerdendir. Onun için şiir işçiliği çok önemlidir. Genel olarak şiirlerinde kullandığı mitik öyküler incelendiğinde, bunların kadın- erkek ilişkisini temel alan öyküler olduğu görülmektedir. Bu da şiirlerinde bahsettiği gibi evrende kadın ve erkeğin diğer varlıklardan üstün olduğu ve evrenin gelişip değişmesinde onların öncülük ettiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Her şey insan ve insanca bir yaşam içindir.

KAYNAKÇA

AKKAŞ, Sema Önal. (2008), *Mit ve Felsefe*. Milli Folklor.

BAYLADI, Derman. (2005), *Klasik Mitolojide En Güzel Aşk Masalları.* İstanbul:Bulut Yayınları.

BAYRAMOV, Ade. (2009), S*amet Vurgun Şiirinde Mitolojik Karakterler.* Azerbaycan Milli İlimler Akademisi, Karadeniz Araştırmaları.

CAN, Şefik. *Klasik Yunan Mitolojisi*. İstanbul:İnkılâp Kitabevi.

CENGİZ, Gülsüm. *Akdeniz'in Rengi Mavi*. İstanbul:Evrensel Basım Yayın, 2. Baskı, Mart, 2006.

CENGİZ, Gülsüm. *Eylül Deyişleri.* İstanbul:Evrensel Basım Yayın, Ağustos, 2001.

CENGİZ, Gülsüm. *Mayısta Üzgün Gönlüm*. İstanbul:Evrensel Basım Yayın, 3. Baskı, Mayıs, 2000.

CENGİZ, Gülsüm. *Sevdamız Çiçeklenir Zulada*. İstanbul:Evrensel Basım Yayın, Ekim, 2002.

ERHAT, Azra. *Mitoloji Sözlüğü.* İstanbul:Remzi Kitabevi, 16. Baskı, Aralık, 2008.

ESTIN, Colette; Hélène Laporte. *Yunan ve Roma Mitolojisi.* (Çeviren: Musa Eran) Ankara:Tübitak Popüler Bilim Kitapları, 9. Basım, Mayıs 2003.

HAMİLTON, Edith. *Mitologya. İstanbul*:Varlık Yayınları, 13. Baskı, 2004.

MORAN, Berna. *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul:Sena Ofset Yayınları, 19. Baskı, Ekim , 2009.

ROSENBERG, Dona. *Dünya Mitolojisi.* İstanbul:İmge Kitabevi, 4. Baskı, Ekim, 2006.

DERGİLER

Milliyet Sanat Dergisi, Son Yapıtları, Yaşam ve Şiir Hücreleştirilemez, Seçki, Şubat Yayınları, 2000.

Evrensel Kültür Dergisi, Mart 2006.

Akköy Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi, Dosya: Gülsüm CENGİZ, Mayıs-Haziran 2009, Sayı:54-Yıl:9.

www.webhatti.com/ mitoloji/ 89516- inada-dan-leyla-ya.html/ 2 Kasım 2009.

GÜLSÜM CENGİZ'İN ŞİİRLERİNDE MİTLERİN İZİ

Özet

İnsanlık tarihiyle yaşıt mitler, her dönemde kuşkusuz sanat ve edebiyatın en büyük esin kaynaklarından biri olmuştur. Evreni, varoluşu ve insanlık hallerini yansıtan bu mitler, gerek sinemada, tiyatro oyunlarında, gerek romanlarda, öykülerde, gerekse şiirde yeniden yeniden işlene gelmiştir. İnsanlığın ortak bilinçdışının ürünleri olan bu mitler, insanın anlam arayışında en büyük aracıdırlar.

Bu çalışmada, şair ve aynı zamanda çocuk ve gençlik edebiyatı yazarı Gülsüm Cengiz'in tüm şiirlerinde (Eylül Deyişleri, Mayısta Üzgün Gönlüm, Akdeniz'in Rengi Mavi, Sevdamız Çiçeklenir Zulada) mitlerin izleri sürülmeye çalışılacaktır. Arketipçi eleştiri yöntemi ışığında, şairin şiirlerinde bu mitolojik öğeleri hangi amaçla kullandığına, bu kullanımların şiirine ne kazandırdığına eleştirel bir gözle yaklaşılmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Gülsüm Cengiz, Mitolojik Unsurlar, Şiir, Arketip

CENGİZ GÜLSÜM POEMS MYTHS EVİDENCE

Abstract

Ancient myths have been one of the biggest sources for arts and literature through the ages. Myths which mirror creation, universe and the human condition have been rewritten in stories, novels, plays, poetry and cinema again and again. As the products of the collective unconscious myths are the leading means of human kind for their search of meaning.

This study aims to trace myths in poetry of Gülsüm Cengiz (her poetry books are Eylül Deyişleri, Mayısta Üzgün Gönlüm, Akdeniz'in Rengi Mavi, Sevdamız Çiçeklenir Zulada), who is a poet and children's literature writer. Throughout the study archetypal criticism will be used for analyzing Cengiz's usage of myths.

Keywords: Gulsum Cengiz, Mythological Elements, Poetry, Archetype